

*Управни одбор Операције међународног
мониторинга за Попис становништва и
домаћинства у Босни и Херцеговини*

Четврти извјештај оцјене – Пилот Попис

Jean-Michel DURR, виши експерт – Вођа тима

Roberto BIANCHINI, Bent Noerby BONDE,

Meryem DEMIRCI, Katerina KOSTADINOVA-DASKALOVSKA,

Guido PIERACCINI

експерти

Увод и историјат

1. А Попис становништва и домаћинства провешће се у Босни и Херцеговини (БиХ) у складу са Законом о попису становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини 2013.године, како је усвојила Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине 3.фебруара 2012. Вијеће министара Босне и Херцеговине позвало је Европску комисију да организује међународни мониторинг Пописа. Тако су Европска комисија, Вијеће Европе и Вијеће министара Босне и Херцеговине 18.априла 2012.године потписали Меморандум о разумијевању, како би се договорили о сљедећем:
  - Општи циљ Операције међународног мониторинга Пописа становништва и домаћинства у Босни и Херцеговини је надгледање усклађености цијелог процеса Пописа, од припреме до дисеминације података, са:
  - Међународним стандардима за пописе становништва и домаћинства које дефинишу УНЕСЕ и Еуростат, а које је одобрила Конференција европских статистичара као Препоруке за Пописе становништва и домаћинства 2010.,
  - Одредбом (ЕК) 763/2008 о пописима становништва и домаћинства, те мјере имплементације;
  - Основним начелима званичне статистике, усвојеним од стране Статистичке комисије УН, као и са Кодексом праксе европске статистике проглашеним од стране Европске комисије;
  - Стандардима заштите и повјерљивости података, како је дато у Конвенцији о заштити појединца, а у вези са Аутоматском обрадом личних података Вијећа Европе, као и са важећим релевантним одредбама Европске уније.
2. Виши експерт за попис, експерти за попис и ИТ експерти процијениће усклађеност Пописа у Босни и Херцеговини са захтјевима датим у Меморандуму о разумијевању, али неће пружати никакву техничку подршку.
3. Под вођством Комитета и Вишег експерта за попис, експерти за попис ће:
  - Пратити техничку припрему Пописа, укључујући пилот попис и постпописна анкета, посебно израду упитника и приручника;
  - Надгледати прикупљање, обраду и дисеминацију пописних података, верификујући испуњавање захтјева дефинисаних у ранијем тексту;
  - Контролисати поштено и исправно израчунавање на свим нивоима, те пратити да ли је повјерљивост појединачних података у потпуности загарантована;
  - Истраживати сва остала питања релевантна за Попис.

4. Управљачка група именовала је г. Jean-Michela Durra као вишег експерта за попис и г. Roberta Bianchinia, г. Benta Noerby Bondea, гђу Meryem Demirci, гђу Katerinu Kostadinovu-Daskalovsku, и г. Guidoа Pieraccinia као експерте за пописе становништва. Виши експерт за попис и експерти за пописе чине Управни одбор ИМО међународних експерата.

5. Прва мисија УО ИМО је одржана од 23.до 26.априла 2012. Циљ ове мисије био је да се оцијени припрема за попис становништва и домаћинства у својим основним компонентама, укључујући припрему пилот пописа. Извјештај УО послао је Виши експерт за попис 12.маја ИМО Управљачкој групи.

6. Друга мисија одржана је од 26.до 29.јуна 2012. Циљ ове мисије био је да се оцијени напредак остварен након прве мисије у припреми за попис становништва и домаћинства, укључујући и припрему пилот пописа.

7. Трећа мисија одржана је 17.и 18.септембра 2012., а спровела су је два члана УО, г.Дурр и гђа Катерина Костадинова-Даскаловска. Циљ мисије био је да се оцијени имплементација препорука датих у претходним извјештајима и да се оцијени припрема пилот пописа планираног за период од 15.до 29.октобра 2012.

8. Четврта мисија одржана је између 10.и 29.октобра 2012.године, а спроводили су је чланови Управног одбора сукцесивно (сваки по пет дана, осим вишег експерта, чија мисија је трајала од 10.до 29.октобра). Циљ ове мисије био је да се посматра спровођење Пилот Пописа на терену. Такође, тим од четири посматрача, који су чинили Lidija Naumovska, Gabor Rosza, Jean-Paul Sardon и Per Schöning, био је присутан током цијелог периода спровођења Пилот Пописа. Сваки члан покривао је по неколико општина, како би посматрали операције рада на терену Пилот Пописа у свих 60 пописних кругова који су ушли у узорак за Пилот.

9. Тренутна оцјена заснована је на информацијама добијеним од посматрача и директним запажањима чланова Управног одбора. Према томе, коментари и препоруке дати у даљем тексту засновани су на разумијевању експерата, па можда не одражавају стварно стање. Овај извјештај припремили су чланови Управног одбора узимајући у обзир појединачне извјештаје посматрача, као и своја лична опажања. Извјештај је комплетирао Виши експерт за Попис.

10. Експерти желе да изразе захвалност директорима и особљу БХАС, ФЗС и РЗС, као и директорима геодетских управа, те члановима општинских комисија за расположивост и сарадњу, те особљу Вијећа Европе за савршену организацију мисије.

Резиме

11. Упркос касној припреми, спровођење Пилот Пописа било је на задовољавајућем нивоу. Све институције и особље које је учествовало у њему показало је висок ниво посвећености овој операцији. Становништво је и поред непостојања неке веће јавне кампање пружило подршку операцији и активно у њој учествовало. Медији су показали велики интерес за Пилот Попис и вољно су пратили операцију, фокусирајући се на технички и практични аспект за становништво. Ово је веома охрабрујуће за стварни Попис који се наизглед жељно очекује у држави.

12. Међутим, Пилот Попис је спроведен у малом броју пописних кругова (њих 60), у 36 општина. Свака општина имала је по један пописни круг, ријетко два или три. Ово нам говори да је неопходан опрез при екстраполацији посматрања на свеобухватни Попис. Ангажовање стотина пописивача, логистика и надгледање рада на терену биће у потпуности другачије у правом Попису, а проблеми који нису предвиђени током Пилот Пописа ће се сигурно појављивати.

13. Поред позитивне опште оцјене операције, Управни одбор је примијетио неколико проблема који се морају рјешавати прије свеобухватне имплементације. Основни проблеми тичу се сљедећих ставки:

- a. Упитници: потребно је ревидирати упитнике на основу лекција научених током Пилот Пописа. Посебно треба да се ревидира формулација одређених питања, као и путања и прескакања на основу старости или дјелатности;
- b. Упутства са инструкцијама: треба их ревидирати на одговарајући начин, како би се дало више примјера и објашњења када се ради о неким од тежих питања. Инструкције треба дати тако да прате временски слијед активности;
- c. Треба дати јасне инструкције за људе који живе у иностранству. Специфична операција добијена у Пилот Попису треба да се изradi, тестира и имплементира истовремено са пописивањем у држави, како не би постојали дупликати. Ако се особе које живе у иностранству буду пописивале употребом обрасца П1, треба да се постављају само прва питања, а не питања из цијелог упитника;
- d. Материјале за обуку треба унаприједити да имају више едукативни карактер, а треба их прилагодити и циљној групи. Треба изradi смјернице за особе које спроводе обуку;
- e. Логистику треба побољшати. Уколико су принципи добри, као што је систем кућица и баркода, оперативну имплементацију треба унаприједити и тестирати прије пописивања;
- f. Картографија знатно напредује. Ипак, нумерација објеката на мапама се може унаприједити, како би постојале јединствене идентификационе шифре за сваку адресу објеката. Прије пописивања, мапе треба ажурирати, а нови објекти треба да буду излистани, како би се боље процијенио број домаћинстава која треба пописати, те да се може донијети одлука о подјели на два пописна круга уколико је то потребно.
- g. Треба изradi јавну кампању у складу с наученим лекцијама. Поруке јавне кампање треба да буду јединствене за цијелу државу, како би се избјегле недоследности.
- h. Систем мониторинга пописивања треба да се изradi и тестира прије Пописа. Овај систем треба јасно да утврђује улоге учесника Пописа и треба да буде јасно описан у упутствима.

14. Такође, тешкоће настале у сарадњи између три статистичке институције имале су негативан утицај током операције, што је довело до одгађања или погрешног тумачења инструкција. На терену, општинске комисије и становништво посматрају статистичке институције као цјелину, те очекују да оне сарађују како би им олакшале задатак. Три институције се морају хитно договорити о томе које одлуке треба да се доносе заједнички, о чему Агенција може самостално доносити одлуке за цијелу државу, а о чему се може одлучивати на ентитетском нивоу. Морају се узети у обзир специфичности сваког ентитета, како би се операција олакшала при одржању строго идентичне статистичке методологије.

15. Током Пилот Пописа је примијећено да су одређене групе сугерисале становништву да се изјасне о својој етничкој и вјерској припадности, чак и о матерњем језику, на одређен начин. Ово потврђује осјетљивост тих питања, те представља ризик који би могао угрозити Попис. Ово се мора пажљиво пратити прије Пописа, те се морају предузети мјере да се Попис не претвори у политичку операцију.

16. Закључак је да УО сматра да је Пилот Попис спроведен успјешно, али УО још увијек изражава одређене сумње када је у питању припрема Пописа становништва и домаћинства. То да ли ће статистичке институције моћи да брзо доносе одлуке из анализе Пилот Пописа и да на вријеме примјењују техничка побољшања биће одлучујуће за то да ли ће се моћи остварити Попис у априлу 2003. Посебно, УО сматра да је основни предуслов то да се упитници до почетка децембра 2012.године ревидирају у складу с њиховим препорукама, те да се припреми детаљан план пописне логистике.